

der var forlangt som Gjengjæld for den Hjælp, de faae til Realskoler; men Fruktene deraf have vi ikke set endnu. Det er ganske vist, at Noget er der sket; det har hjulpet med Hensyn til de Tilfælde, men for det Første mangler der et Tilfælde, hvor det ikke endnu har hjulpet, og dernæst er der andre Tilfælde. Det er altsaa en Foranstaltning, der lige er begyndt, og denne Begyndelse kan ikke være tilstrækkelig til at bevæge os til at gaa til en Bevilling, med Hensyn til hvilken der ellers i og for sig maa herfæ Betænkelse, thi ganske vist er det nyttigt, at der findes Realskoler mange Steder; men der kan ogsaa være Grund til at være noget varsom med disse Bevillinger; thi man kan derigjennem fremstille Realskoler, der stiftes af Private eller maaste af Kommuner, som derigjennem ville søge at lette Byrden for sig selv eller at fritages for at gøre, hvad de ellers vilde tvungne til af den offentlige Mening, Skoler, som fra først af ikke have tilstrækkelige Betingelser til at komme frem, men som alene oprettes i Henhold til denne kunstige Opmuntring fra Statens Side eller det Tilfald fra Statens Side, der ligger i disse gjentagne stærke Bevillinger. Det har allerede viist sig, at man har begyndt saadanne Foretagender — jeg vil ikke nævne noget bestemt Tilfælde — som have manglet Betingelserne for at kunne forfættets, idet de ere paabegyndte i Tillid til, at de snart kunde faae et Tilfald, og dette er en usund Udvikling. Enhverjomhelst virkelig Trang og enhver virkelig Bestræbelse fra Privates eller Kommuner Side til at afhjælpe en Trang i denne Henseende bør støttes af Staten, men der bør gaas frem med Varsomhed. Andet har Udvalget ikke udtalt; det er ikke Noget, der binder Udvalget gennem en længere Aarrække eller forhindrer, at der kan gjøres Undtagelser, hvor særlige Grunde kunne paavises; men det almindelige Princip er vistnok rigtigt. — Jeg har sagt angaaende Rønne Skole, at der til det offentlige Skolevæsen paa Bornholm gjøres meget betydelige Udgifter, og dette er støttet til de officielle Tal i Betænkningen. I denne findes der i de Budgetter, der ere opgivne fra de lærde Skoler, Fortegnelser over deres Indtægter og Udgifter, og deraf ses det, at de Tilfald, der gjøres til Bornholm fra det Offentliges Side, ere forholdsvis betydeligere end de Tilfald, der blive den øvrige Del af Landet tilbed, og derfor vil man se, at det er saa langt fra, at man begaar nogen Uretfærdighed i dette Tilfælde ved at forlange, at Kommunen skal give Tilfald til eller overtage denne Skole som Betingelse for, at Staten giver Tilfald, at

det tværtimod kun har været den almindelige Ordning. De Summer, der i disse Fortegnelser ere opførte som det Offentliges Udgifter i Anledning af det lærde Skolevæsen, ere omtrent 447,000 Kr. for hele Landet. Fordelt paa 2 Millioner Mennesker bliver dette omtrent 22 D. pr. Individ. Udgiften til Rønne Realskole er 27,000 Kr., og naar jeg anslaaer Bornholms Befolkning til 30 à 40,000 Mennesker, bliver det omtrent 77 D. pr. Individ, altsaa et langt større Beløb end i det øvrige Land. Hverpaa lægger jeg imidlertid ikke Vægt; jeg fremdrager det kun for at vise, at det er en Misforstaaelse, naar man tror, at Bornholm er stedmoderlig behandlet. Der er heller ikke Tale om at umuliggjøre Artiumskursus paa Bornholm, men der er kun Tale om, hvorvidt der fra Statens Side skal gjøres et Skridt med meget tvivlsom og vidtrækkende Konsekvens; thi det er ganske sikkert, at man derved igjen kommer ind paa Oprettelsen ialtfald delvis af Statslatiniskoler, forinden hele Spørgsmaalet om Statens Forhold til Latiniskolerne og deres Ordning er gjort til Gjenstand for udtømmende Overveelse og endelig Afgjørelse. At Skolen, hvis der virkelig findes en saadan Trang dertil, som det paastaas, ikke skulde kunne holdes oppe, uden at dette Tilfald ydes, er Noget, jeg ialtfald i dette Dørlit betvivler. Det vil man jo imidlertid faae at se i Tidens Løb; men at Sagen skulde være afgjort, fordi Tilfaldet iaar negtes, er en Ting, som den høitærede Minister, naturligtvis, saalænge han er Minister, kan bestemme, idet han kan modsætte sig, at Bornholm i Fremtiden faar det, men det er ikke i og for sig en Nødvendighed; thi fordi der iaar ikke faas Statstilfald, og der foreløbig maa skaffes privat Hjælp, kan jeg ikke se, at det er en nødvendig Følge, at der ikke senere kan faas Statshjælp. Paa den anden Side vil den høitærede Minister vistnok indrømme, at her er det samme Forhold som med Hensyn til Fodfæls- og Pleiestiftelsen, at det, at en Forhandling med en Kommune strander paa denne Maade, ganske naturligt har den Følge, at den vedkommende Kommune ikke faar den Fordel, som den hidtil har kunnet have af at gaa ind paa Overenskomst med Staten. Noget Skuffelse kan det ikke være for Bornholm; thi det er ifjor meget tydeligt sagt, hvilke Betingelserne vare for, at man kunde faae Statstilfaldet indtil videre, og af, at Bornholms Amt og Rønne By ikke have fundet sig foranledigede til at efterkomme disse Betingelser, følger vistlig, at de ikke kunne sætte overordentlig Pris paa denne Skole eller dette Statstilfald.